చీర కట్టుకుని ఆవిడ కాకినాడ కాంగ్రెస్ సభకు వెళ్ళి గాంధీగార్ని చూసి నమస్కరించి వచ్చింది. ఆవిడ పేరు చెప్పితే టెర్రర్ - మా చుట్టాల్లో ఆడాళ్ళూ మగాళ్ళూ కూడా ఆవిడ స్టాండప్ అంటే స్టాండప్ సిద్దవునంటే సిద్దవునే - ఇందిరా గాంధీని తీసుకొచ్చి రెండ్రోజులు మా పెద్ద మేనత్త కంట్రోల్లో పెడితే ఆవిడ క్రమ శిక్షణా రాహిత్యమంతా ఎక్కడిదక్కడ ఎగిరిపోవాల్సిందే! నియంతృత్వమేకాని మన కంట్రీ సోషలిజానికి అన్‌ఫిట్టని ఆవిడ చేత ఇంపోజిషను రాయించీగల్దు. బైది బై ఆవిడిప్పుడ్లేదులెండి చచ్చి స్వర్గానుంది - అందుకే యింత ఫ్రీగా రాస్తున్నా - నోట్లో వేళ్ళెట్టుకుని ముక్కున చీవిడి కారుస్తూ బళ్ళో కెళ్ళ కుండా వీధి గుమ్మంలో నిలుచుంటే మావారికి (అప్పుడు హి యీజ్ ఏ నాటీ స్మాల్‌బోయ్) శొంఠి పిక్క పెట్టిందట. అది మా మ్యారేజయ్యా క్కూడా ఆ్రటేడ్ మార్క్ అల్లాగే వుంది. అఫ్‌కోర్స్ మావాళ్ళంతా యువర్ మోస్ట్ ఒబిడియంట్ సర్వెంట్లలాగుండేవారు ఆవిడ ముందు. అనార్కీ అంటే ఆవిడకు వళ్ళుమంట. మా మదర్ శోభనపు పెళ్ళి కూతుర్ని తమలపాకు తొడిమలు సరిగా తీయలేదని నెత్తిమీద మొట్టేసరికి గుడ్లలో నీళ్లు తిరిగాయట. అఫ్‌కోర్స్ నేను పుట్టలేదనుకోండి. నాకావిడ పేరేపెట్టారు. మై నేమ్ యీజ్ సీతామహాలక్ష్మి నాట్ మాచెప్ప. నేనావిడకు క్వయిటాపోజిట్... అందుకే మా వారు ఎన్ని వందలిచ్చినా వేలుతెచ్చినా మా సంసారం యిలా వుంది. మాపకోడిల దొడ్డమ్మ ఒహావిడుంది. ఆవిడ గురించి మరో మాటు చెప్తాను. సో-సో-

పకోడీల దొడ్డమ్మ

అడవిలో పులులూ, సింహాలూ వున్నట్లే, మనచుట్టాల్లోకూడా పులులూ, సింహాలూ వుంటారు. మా "పకోడీల దొడ్డమ్మ" ను చూస్తే మా మదర్‌కి ఒకటే ట్రెంబిలింగు గుండెదడ పట్టుగుంటుంది. ఒక పెద్ద స్వాములారు భిక్షకొస్తే లాకాయ లూకాయగాళ్ళు బెదిరినట్లు మాచుట్టాల్లో అంతా ఆవిడ్నిచూస్తే బెదుర్తారు. ఆవిడ విజిట్టుకూడా క్వయిటనెక్స్పెక్టడ్‌గానే - ఎప్పుడొస్తుందో తెలీదు. ఎన్నాళ్ళుంటుందో మళ్ళీ ఎప్పుడు వెళుతుందో ఎవరికీ తెలీదు. ఆవిడ సూట్ వేసుకుని, టోపీ పెట్టుకుని ఏ ఛాంబరాఫ్ కామర్స్ మీటింగ్‌కో వెడితేఆవిడే ఛేర్మన్ అనుకుని ప్రారంభోపన్యాసం యిమ్మనవచ్చు. ఆవిడే ఖద్దరులాల్చీ పంచెధరించి గాంధీటోపీ పెట్టుకుంటే అచ్చం కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడిలాగుంటుంది. విగ్గు పెట్టుకుని నల్లకోటు వేసుకుని కోర్టుకెళితే ఆవిడ హైకోర్టు జడ్జీనో అనుకుని కోర్టు బంట్రోతులు, గుమస్తాలు, ప్లీడర్లు వంగి వంగి సలాములు చేస్తారు. ఆడవాళ్ళలో కూడా మగాళ్ళని మించిపోయిన పర్సనాలిటీ వాగ్ధాటి వున్న వారున్నారు! లేకేమి? సోదెమ్మగారు రైలుపెట్టెలోకెక్కగానే అంతకుముందు రాజకీయాలు, సినిమాలు, లోకాభిరామాయణం మాట్లాడుతున్నవారంతా మినిట్లో ఆవిడ లెక్చర్ విని 'అడియేన్

దానోహ' మంటూ ఫిలాసఫర్లయిపోతారు. కృష్ణ కర్ణామృతంనుంచి కాని, వాల్మీకి రామాయణం నుంచికాని ఆవిడ శ్లోకాలు చదివి వ్యాఖ్యానిస్తూంటే జనం గుడ్లు వెళ్ళ బెట్టుకుని ఆవిడ తెలివి తేటలకు డంగయిపోతారు. మనిషి రెండొందల పౌన్లకు పైనే ఉన్నప్పటికీ “ఈ తుచ్ఛ శరీర మిపుడిందే కట్టెలన్ గ్రాలుచో, ఆ ఇల్లాలును, ఆ కుమారుడును తోడైరారు తప్పింపగన్” అన్నట్లు ఆవిడ చెబుతుంటే ప్రయాణికులకి సామానుమీద చేస్తున్న ప్రయాణంమీదకూడా అక్కడికక్కడే పురాణవైరాగ్యం కలుగుతుంది. ఆవిడ నాలెడ్జి ఆవిడ ఆర్గ్యుమెంటు, ఆవిడ ఫిలాసఫీ వింటూంటే మన కల్చర్‌మీద అమాంతం వెర్రిప్రేమ పుట్టుకొచ్చేసి ఏ అడవుల్లోకోపోయి ఆకు లలములు తింటూ, వనవాసంచేస్తూ తాపసులమై పోరాదా అనిపించి తీరుతుంది. మా సోదెమ్మగారే మగాడై ఇంగ్లీషు చదువులు చదివుంటే ఏ అమెరికాలోనో విజిటింగ్ ప్రొఫెసర్ ఆఫ్ ఇండియన్ ఫిలాసఫీ అయి లెక్చర్లిస్తూ వుండేది. అయితే పాపం ఆవిడ రిచ్‌బ్రామిన్ విడో – చిన్నప్పుడే మొగుడు పోవడంవలన గుండు చేయించేసి యింట్లోకూర్చోపెట్టేసారు. ఆవిడ తరవాతావిడక్కూడా అలాగే జరిగితే అలాగే గుండుచేయించి యింట్లో కూర్చోపెట్టేశారు. ఇద్దరికీ మనోవర్తి బాగానే వస్తుంది. పెద్దావిడది “రాజయోగం” అయితే చిన్నావిడ “భక్తియోగం” పెద్ద సోదెమ్మగారు ప్రెసిడెంటయితే చిన్న సోదెమ్మగారు ప్రయిమినిష్టరు. పెద్దావిడ మూలవిరాట్టయితే చిన్నావిడ ఉత్సవ విగ్రహం. చిన్నావిడ సైకిల్ వెనక చక్రంలాగ అరిగిపోతూ చాకిరీతో సతమతమైపోతూ వుంటుంది. పెద్దావిడకు సంసారలంపటాలేవీలేవు. చిన్నావిడకు అన్నీకాళ్ళకు ముళ్లే– ఈవిడ సేవలు చేయటానికి, ఆవిడ సేవలు చేయించుకోడానికి పుట్టిందని చుట్టాల్లో అనుకుంటారు. పెద్దావిడది చాలా అవుట్‌డోర్ లైఫ్. కాశీ, రామేశ్వరం, మధుర, బృందావనం, హృషీకేశ్ వగయిరా వగైరాలు తిరిగొస్తూ వుంటుంది. స్వాములవార్లు వుపన్యాసాలు చేస్తున్నా పురాణాలు చెబుతున్నా వెళ్ళి వినివస్తుంది. పెద్ద పెద్ద స్వాములవార్లను ఆధ్యాత్మిక విషయాల గురించి అడిగి తెలుసుకుంటూ వుంటుంది. చిన్నావిడకు అవేంపట్టవు. ఆవిడకు వంటలు వార్పులూ, పురుళ్ళూ, పుణ్యాలూ, వాళ్లకూ వీళ్ళకూ చాకిరీ చేస్తూ ఆ పిల్లల్ను పెంచుతూ లంపటాలు పెంచుకుని లేనిపోని తాపత్రయాల్లో కొట్టుకు కొట్టుకుపోతూ వుంటుంది. కశ్మలంలో పడ్డ ఈగలాగ. గుళ్లోకి వెళ్ళినా స్వాములార్లు చెప్పినది వింటున్నా విన్న వేమీ ఆవిడ తలకెక్కవు. బియ్యాలు చెరుక్కోటం, పిండి కొట్టించటం వూరగాయలు పెట్టడం, పెద్దపనులూ, చిన్నపనులూ వీటితోనే జీవితం వెళ్లమారిపోతుంది. పెద్దావిడ ఠీవిగాని, ఆవిడ దర్జాకాని, ఆవిడ ఇన్‌ఫ్లుయన్స్ కాని ఈవిడకు లేవు రావు. పెద్దావిడకు బంధుకోటిలోనేకాక చుట్టుపక్కల వూళ్ళలో కూడా శిష్యురాళ్లున్నారు. ఆవిడకు వేరే పీఠం లేకపోయినా, పీఠంవున్న స్వాములార్లకు మించిన పలుకుబడి వేరే భక్తి కూటం వుంది. వసిష్ఠులవారు శ్రీరామునికి ఏవేవి చెప్పారో అవన్నీ ఆవిడ అరటిపండు ఒల్చినట్లు విడమర్చి సులువుగా ఆడాళ్ళకు చెప్పగల్దు – చెబుతూవుంటుంది. భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్య శతకాలావిడకు కంఠతా వచ్చు. మండనమిశ్రుడి భార్య ఉదయభారతి శంకరులవారిని ఎలా పల్టీగొట్టిచ్చిందో ఆవిడ చెప్పగల్దు. ఉపనిషత్తులు ఏమంటున్నాయోకూడా

ఆమె టూకీగా బోధపరచగల్దు. నచికేతుడు యముడ్ని అడిగిన ప్రశ్నలు, జవాబులూ ఆవిడ చెబుతూంటే ఆడాళ్ళు నోరు తెర్చుకుని మారుప్రశ్న అడక్కుండా వినేవాళ్ళు. సంధ్యావందన స్త్రీసూక్త, పురుషసూక్తాలు ఆవిడకు బైహార్ట్.... కాని ఆవిడంటె మా మదర్ లాటి ఇన్నొసెంట్ లేడీస్‌కి లోపల్నుంచి చాలా ట్రెంబిలింగ్ ఎందుకు కలిగేదో తరవాత్తరవాత నాకు తెలిసింది.

ఆవిడకు ప్రత్యేకం ఒక హాలుగాని ఒక రూంగాని వుండాలి. అందులో తెల్లటి మల్లెపువ్వులాటి పక్కవేసి వుండాలి. పరుపుల మంచం మీదేకాని ఆవిడ చాపమీద పడుకోలేదు. పడుకుంటే ఆవిడకు వళ్ళంతా నెప్పులేసి మరి మర్నాడు లెక్చర్లివ్వడానికి లేవలేదు. టూర్లోవున్నప్పుడు కాషాయరంగు పట్టుపంచె కట్టుకున్నా మఫ్టీలో ఆవిడ తెల్లటి గ్లాస్కో పంచెలుకాని కట్టదు. రాజయోగం, జ్ఞానయోగం గురించే ఆవిడ మాట్లాడుతూంటుంది. కాని భక్తియోగంమీద కర్మయోగం మీద ఆవిడ కాట్టే నమ్మకంలేదు. పూజలు, వ్రతాలూ, నోములూ, ఆచారాలూ ఆవిడ పాటించదు. పొద్దున్న లేవగానే వేడ్నీళ్ళు స్నానానికి రడీగా వుండాలి. మైసూర్ శాండల్‌సోపు తప్ప షికాయి, సున్నిపిండి, కుంకుడు కాయలు ఆవిడ వాడదు.

స్నానం చేయగానే అరడజను వేడి వేడి ఇడ్లీలు ప్రెస్టిజికుక్కరు మీంచి దించినవి పొగలు గ్రక్కుతుండగా కారప్పొడి, కొబ్బరి చట్నీతో తినందే ఆవిడ వుండలేదు. ఉపాహారం కాగానేవచ్చిన కొంతమంది స్త్రీలకు భగవద్గీత చెప్పటమో లేక వారి సందేహాలుతీర్చటమో జరిగి పోతుంది. గడియారం పది కొట్టగానే ఆవిడకు సాంబారు, రెండు పచ్చళ్ళు, రెండు కూరలు, అప్పడం, వడియం ఊరగాయల్తో భోజనం అయిపోవాలి. భోజనానంతరం ఆవిడ పరుపుల మంచంమీద నడుంవాలుస్తుంది. మళ్ళీ మూడింటికి ఉల్లిపాయ పకోడీలో, బజ్జీలో వేసి పళ్లెంలో ఎదురుగుండా కంటికి ఎదరగా పెట్టాలి. ఆ తరువాత నెస్‌కేఫ్ కాఫీ పుచ్చుకుని మధ్యాహ్నం వచ్చిన స్త్రీలకు మళ్ళీ ఉపన్యాసమో, భాగవత వివరణమో చెబుతుంది.

పుస్తకం చూడటం అనే క్వశ్చన్ లేదు. అంతా వాక్కాయకర్మే – సాయంత్రం హవాయిజోళ్ళు ధరించి గుళ్ళోకో, శిష్యురాళ్ళయిళ్లకో వెళ్ళి వస్తుంది. మళ్ళీ ఆరింటికల్లా అరడజన్ చెక్కరకేళీలు, రెండు మూడు బత్తాయిలు, ఒక ఆపిల్‌పండు, కంచెంబుడు పాలు తాగి చదువుకుంటూ పడుకుంటుంది. ఏ మగమహారాజుకికూడా ఇంత సిస్టమేటిక్కుగా జరగదు, జరిపించుకోలేడు. ఏమాత్రం లోటొచ్చినా ఆవిడకు ముక్కుమీదుంటుంది కోపం. ఆవిడతో ఎవరూ వాదించలేరుగనుక అందరూ ఆవిడకు ఝడుస్తూ వుంటారు. చిత్రమేమిటంటే పెద్ద సోదెమ్మగారు రెండుసార్లు కాశీ వెళ్ళింది నిర్యాణానికంటూ – మళ్ళీ నిక్షేపంలా తిరిగొచ్చింది. కాని అంతకంటె ఆశ్చర్యకరమయిన విషయమేమిటంటే చిన్నసోదెమ్మగారు యింటిల్లి పాదికీ వండి పిండి వంటలు చేసి దేవుడికి నైవేద్యం పెట్టి అన్నాలు పెట్టుకోండర్రా అని చెప్పి గుండెల్లో నొప్పిగావుందని చాపపర్చుకుని పడుకుని వైకుంఠ ఏకాదశినాడు నేరుగా వైకుంఠానికెళ్ళి పోయింది. పెద్దావిడ యింతవరకు ఆ షాక్ నుండి తేరుకోలేదు. మా పకోడీల దొడ్డమ్మ యిప్పుడు కాశీలో వుంది. మూడోసారి ఆవిడ కాశీలో పోవడానికి ట్రయిచేస్తూవుంది. మాపకోడీల దొడ్డమ్మ రాజకీయాల్లో

ప్రవేశించివుంటే ఇండియా భవిష్యత్ మరోరకంగా వుండేదేమోనని నేననుకుంటూ వుంటాను. బైదిబై ఆవిడంటే మా వారికి చెడ్డ భయం... టెరిబుల్ లేడీ అంటారు. నాకావిడ మంచిదే - ఎందుకంటే వెండిపళ్ళెంలో ఆవిడ మిగిల్చిన పకోడీలు నాకే పెట్టేది. మన ఆడవాళ్ళలో తల్చుకుంటే ఎంతెంత లేసి మహాపురుషులయినా వున్నారు.

అమృతం కురవనిరాత్రి

ప్రతికొంపా ఒక ఇండియన్ నేషనల్ కాంగ్రెస్సనుకుంటే ప్రతి ఇంట్లోనూ క్రమశిక్షణలేని ఒక ఇందిరాగాంధీ క్రమశిక్షణ కోసం గంతులు పెట్టే ఒక నిజలింగప్ప వుంటారుంటారు. ఇంటికో గాంధీ దొరకటం కష్టంగానీ, ఇంటింటికో ఇందిరాగాంధీ సులువుగా దొరుకుతుంది. ఇందిరాగాంధి ముక్కు అది కాస్త పొడుగ్గావున్న అమ్మళ్ళందరూ బ్యూటిఫుల్సు కింద లెక్కవుతున్నారు. మూతి ఎన్ని వంకర్లు తిప్పినా ముక్కు చక్కగా వుంటే సరిపోతుంది. శూర్పణఖకు ముక్కూ చెవులూ కోయబట్టికదా స్టోరీ సీతాపహరణం వరకు వెళ్ళి రాజకీయాలు రామరావణ యుద్ధంతో అంతమైంది. దీని కసలు రహస్యమేమిటంటే ఆడదాన్ని అవమానింపకూడదు. అది ముక్కు చెవులవద్ద ఆగకుండా యింకా పైకి క్రిందికి వెళుతుంది. గురువుగారన్నట్లు అప్పుడిహ మరి ఇంజన్ ఆగదు. ఆడది రెచ్చిపోతే శక్తి స్వరూపమయిపోతుంది. మహిషాసురమర్దనం జరిగిపోవల్సిందే - అప్పుడిహ క్రమశిక్షణా! క్రమశిక్షణా అంటూ రూల్సు వల్లించి లాభంలేదు.

అసలాడాళ్ళముందు "రూల్సు" "మేనర్స్" ఏకరువు పెట్టిన వారందరూ ఏవయ్యారు? అరిస్టాటిల్ అలెగ్జాండర్ మనసు మళ్ళించకలిగాడా? తార బృహస్పతిని పల్టీ గొట్టించి చంద్రుడ్ని చేరుకోలేదా? మీరాబాయిని ఆమె భర్త ఏం చేయగలిగాడు? మాట మళ్ళించేవాడేకాని ఆడదాని మనసు (లెఫ్టోరైటో) మళ్ళించకలవారేరి?

ఈ కారణంచేత పెళ్లాన్ని ముక్క ముక్కలుగా నరికి కారంప్పిండి పలుకు తినకపోయినా అప్పుడప్పుడు అందరు మగాళ్లూ సోకాల్డు ఆడదానిమీద కసి తీర్చుకుంటూ వుంటారు. దాంపత్యంలో (పొలిటికలైనా సరే) "కసి" అనే రెండక్షరాల మాటమీద తీరుబడిగా రిసెర్చి చేయొచ్చు.ఎవరయినా వంటింటి చెరసాలలో పడి కొట్టుకుని రంగులు వెలిసిపోయిన రామచిలుక్కి బయట రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుని బనీను చింపుకునే బలరాముడికి పొసగదొక్క క్షణం. ఒకరు మరొకరికి చెప్పరాని కసి ఏర్పడ్డంలో రవ్వంతయినా ఆశ్చర్యపడవలసిన పనిలేదు. వాళ్లని బాగుచేద్దామనుకుంటే ఫలితం రవంతయినా వుండదు. (ఆపు... ఆపు... ఆవాలు కాదు టేక్కేర్.)